

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 17 juli 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Fri rörlighet för personer — Tillträde till advokatycket — Möjlighet att avslå en ansökan om registrering i samfundets advokatförteckning som ingetts av en medlemsstats medborgare som erhållit sin auktorisation som advokat i en annan medlemsstat — Rättsmissbruk”

I de förenade målen C-58/13 och C-59/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Consiglio Nazionale Forense (Italien) genom två beslut av den 29 september 2012, som inkom till domstolen den 4 februari 2013, i målen

Angelo Alberto Torresi (C-58/13),

Pierfrancesco Torresi (C-59/13)

mot

Consiglio dell’Ordine degli Avvocati di Macerata,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen (referent), E. Juhász och M. Safjan samt domarna A. Rosas, D. Šváby, M. Berger, S. Rodin, F. Biltgen och K. Jürimäe,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: handläggaren A. Impellizzeri,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 11 februari 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi, genom C. Torresi, avvocato,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- Spaniens regering, genom A. Rubio González och S. Centeno Huerta, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: italienska.

- Österrikes regering, genom A. Posch, i egenskap av ombud,
  - Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
  - Rumäniens regering, genom R.-H. Radu, R.-I. Hatieganu och A.-L. Crişan, samtliga i egenskap av ombud,
  - Europaparlamentet, genom M. Gómez-Leal och L. Visaggio, båda i egenskap av ombud,
  - Europeiska unionens råd, genom A. Vitro och P. Mahnič Bruni, båda i egenskap av ombud,
  - Europeiska kommissionen, genom E. Montaguti och H. Støvlbæk, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 10 april 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen och giltigheten av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatycket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles (EGT L 77, s. 36).
- 2 Begäran har framställts i två mål mellan Angelo Alberto Torresi respektive Pierfrancesco Torresi och Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Macerata (Maceratas advokatsamfunds styrelse) angående den sistnämndas beslut att avslå deras ansökan om registrering i den särskilda avdelningen i advokatförteckningen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skäl 6 i direktiv 98/5 anges följande:

”En åtgärd på gemenskapsnivå är också berättigad därför att endast några medlemsstater i dag tillåter att advokater från andra medlemsstater under sitt hemlands yrkestitel bedriver advokatverksamhet på deras territorium på ett annat sätt än genom tjänster. I de medlemsstater där det finns en sådan möjlighet är emellertid de bestämmelser som gäller till exempel verksamhetsfält och skyldigheten att registrera sig hos behöriga myndigheter mycket olika. Sådana olikheter medför ojämlig behandling och snedvridning av konkurrensen för medlemsstaternas advokater och utgör hinder för den fria rörligheten. Endast ett direktiv som bestämmer de närmare villkoren för utövande av advokatycket på ett annat sätt än genom tjänster, av advokater som bedriver verksamhet under sitt hemlands yrkestitel, kan lösa dessa problem och ge advokater och klienter samma möjligheter i alla medlemsstater.”

- 4 Enligt artikel 1.1 i direktivet är syftet med detsamma att underlätta stadigvarande utövande av advokatycket såsom egen företagare eller som anställd i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles.

- 5 Artikel 2 i direktiv 98/5 har rubriken ”Rätt att utöva verksamhet under hemlandets yrkestitel”. I första stycket i artikeln föreskrivs följande:

”En advokat skall ha rätt att under hemlandets yrkestitel permanent och i varje annan medlemsstat utöva sådan advokatverksamhet som närmare anges i artikel 5.”

- 6 Artikel 3 i direktivet har rubriken ”Registrering hos behörig myndighet”. I artikel 3.1 och 3.2 föreskrivs följande:

”1. En advokat, som önskar utöva verksamhet i en annan medlemsstat än den i vilken han har förvärvat sin auktorisation, skall ansöka om registrering hos den behöriga myndigheten i den medlemsstaten.

2. Värmlandets behöriga myndighet skall registrera advokaten efter uppvisande av bevis på att han har registrerats hos hemlandets behöriga myndighet. Värmlandets behöriga myndighet får kräva att det bevis [s]om har utfärdats av hemlandets behöriga myndighet inte är mer än tre månader gammalt vid uppvisandet. Värmlandets behöriga myndighet skall underrätta hemlandets behöriga myndighet om denna registrering.”

Italiensk rätt

- 7 Republiken Italien har införlivat direktiv 98/5 med sin nationella rätt genom lagstiftningsdekret nr 96 av den 2 februari 2001 (ordinarie tillägg till GURI nr 79 av den 4 april 2001) (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 96/2001). I dess artikel 6, med rubriken ”Registrering”, föreskrivs följande:

”1. De medborgare i medlemsstaterna som är innehavare av en av de yrkestitlar som avses i artikel 2 och som stadigvarande önskar utöva advokatyrket i Italien ska ansöka om registrering i en särskild avdelning i den förteckning som upprättats vid domstolen i den domkrets där de är stadigvarande bosatta eller har näringsställe, varvid lagstiftningen om skyldigheter i fråga om social trygghet ska iakttas.

2. För registrering i den särskilda avdelningen i förteckningen krävs att sökanden är registrerad hos den behöriga yrkesorganisationen i hemlandet.

3. Följande handlingar ska bifogas ansökan om registrering:

- a) Intyg eller förklaring om medborgarskap i en av Europeiska unionens medlemsstater.
- b) Intyg eller förklaring om bosättning, eller förklaring från sökanden med uppgift om näringsstället.
- c) Bevis eller förklaring om registrering hos yrkesorganisationen i hemlandet, varvid beviset ska vara utfärdat senast tre månader före dagen för ingivande.

...

6. Advokatsamfundets styrelse ska inom 30 dagar från ingivandet av ansökan eller kompletteringar, efter att ha kontrollerat att de fastställda villkoren är uppfyllda och förutsatt att det inte föreligger någon grund för uteslutning, förordna om registreringen i den särskilda avdelningen i förteckningen och underrätta motsvarande myndighet i hemlandet om detta.

7. Ansökan får inte avslås innan den berörda personen har beretts tillfälle att yttra sig. Beslutet ska motiveras och i sin helhet delges den berörda personen och republikens åklagare ...

8. Om advokatsamfundets styrelse inte har beslutat om ansökan inom den frist som föreskrivs i punkt 6 får den berörda personen, inom tio dagar från fristens utgång, inkomma med ett överklagande till Consiglio Nazionale Forense [det nationella advokatsamfundets styrelse, nedan även kallad styrelsen], som ska pröva registreringsansökan i sak.

9. Registering i den särskilda avdelningen i förteckningen medför att den etablerade advokaten förvärvar rösträtt, däremot inte att vederbörande blir valbar.

...”

- 8 Enligt kungligt lagdekret nr 1578 av den 27 november 1933, som efter ändringar omvandlats till lag genom lag nr 36 från år 1934, i dess senare lydelse (*Gazzetta Ufficiale nr 24*, av den 30 januari 1934), kan ett beslut som meddelats av Consiglio Nazionale Forense överklagas till Corte suprema di cassazione i plenum, på den grunden att beslutet inte är lagenligt.

Målet vid den nationella domstolen och tolknings- respektive giltighetsfrågan

- 9 Efter att ha tagit universitetsexamen i juridik i Italien erhöll Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi ett sådant utbildningsbevis i Spanien. De registrerades som advokater i förteckningen för Ilustre Colegio de Abogados de Santa Cruz de Tenerife (advokatsamfundet i Santa Cruz de Tenerife (Spanien)).
- 10 Den 17 mars 2012 inkom Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi, i enlighet med artikel 6 i lagstiftningsdekret nr 96/2001, till Maceratas advokatsamfunds styrelse med en ansökan om registrering i den särskilda avdelning i advokatförteckningen som avser advokater med en yrkestitel som erhållits i en annan medlemsstat än Republiken Italien vilka är etablerade i Italien (nedan kallade etablerade advokater).
- 11 Maceratas advokatsamfunds styrelse tog inte ställning till ansökningarna om registrering inom den frist på 30 dagar som föreskrivs i artikel 6.6 i lagstiftningsdekret nr 96/2001.
- 12 Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi inkom med överklaganden till Consiglio Nazionale Forense den 19 respektive den 20 april 2012 med yrkande om att styrelsen skulle pröva deras registreringsansökningar. De hävdade till stöd för överklagandena att de registreringar som det ansökts om omfattades av det enda villkor som föreskrevs i gällande lagstiftning, nämligen ”bevis om registrering hos den behöriga myndigheten i hemlandet”, som i detta fall är Konungariket Spanien.
- 13 Consiglio Nazionale Forense anser emellertid att fallet med en person som, efter att ha tagit juristexamen i en medlemsstat, beger sig till en annan medlemsstat i syfte att där erhålla titeln advokat och sedan omedelbart återvänder till den första medlemsstaten för att där utöva en yrkesverksamhet förefaller främmande för målen med direktiv 98/5 och att det kan utgöra rättsmissbruk.
- 14 Eftersom Consiglio Nazionale Forense var osäker på tolkningen och giltigheten av artikel 3 i direktiv 98/5 beslutade den – varvid den påpekade att den av domstolen har förklarats vara behörig att framställa en begäran om förhandsavgörande (dom Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411) – att vilandeförklara målen och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska artikel 3 i [direktiv 98/5], mot bakgrund av den allmänna principen om förbud mot rättsmissbruk och artikel 4.2 FEU om respekt för medlemsstaternas nationella identiteter, tolkas så att nationella förvaltningsmyndigheter är förpliktade att i förteckningen över etablerade advokater registrera italienska medborgare som har gjort sig skyldiga till missbruk av unionsrätten, och utgör nämnda artikel hinder för en nationell praxis enligt vilken dessa myndigheter får avslå en ansökan om

registrering i förteckningen över etablerade advokater när det föreligger objektiva omständigheter som tyder på att unionsrätten har missbrukats, dock utan att detta påverkar vare sig iakttagandet av proportionalitetsprincipen och diskrimineringsförbudet eller sökandens rätt att väcka talan för att göra gällande ett eventuellt åsidosättande av etableringsrätten och erhålla en domstolsprövning av myndighetens åtgärd?

2) Om den första frågan besvaras nekande, ska artikel 3 i direktiv 98/5/EG, sålunda tolkad, anses vara ogiltig mot bakgrund av artikel 4.2 FEUF i den mån den gör det möjligt att kringgå en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken tillträde till advokatyrket endast medges efter det att en statsexamen med framgång har avlagts, och nämnda examen föreskrivs i medlemsstatens författning och räknas bland de grundläggande principerna om skydd för tjänsteanvändare och om en god rättskipning?”

Prövning av tolknings- respektive giltighetsfrågan

Domstolens behörighet

- 15 Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi har inledningsvis bland annat hävdad att Consiglio Nazionale Forense inte är en domstol och följaktligen inte har rätt att hänskjuta en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF. I synnerhet ägnar styrelsen sig endast åt dömande verksamhet när den ingriper i disciplinära frågor och inte när den för advokatförteckningar. I sistnämnda avseende utför den endast en rent administrativ uppgift. När någon har vänt sig till styrelsen med stöd av artikel 6.8 i lagstiftningsdekret nr 96/2001 ska den således pröva en registreringsansökan i egenskap av administrativt organ som är överordnat det lokala advokatsamfundets styrelse, vilken underlåtit att meddela beslut inom den frist som föreskrivs i artikel 6.6.
- 16 Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi har, genom att grunda sig på domen Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587), även gjort gällande att Consiglio Nazionale Forense inte uppfyller villkoret om opartiskhet, eftersom dess ledamöter är advokater som valts av varje lokalt advokatsamfunds styrelse, däribland den som är part i målen. Det föreligger följaktligen en risk för att avgörandet av den fråga som Consiglio Nazionale Forense ska pröva påverkas av ett praktiskt intresse, såsom det som avser att begränsa antalet registreringar, snarare än av en tillämpning av rättsregler.
- 17 Enligt fast rättspraxis vid domstolen beaktar denna, vid bedömningen av huruvida ett organ utgör en ”domstol” i den mening som avses i artikel 267 FEUF, ett antal omständigheter, såsom huruvida organet är upprättat enligt lag, organet är av stadigvarande karaktär, dess jurisdiktion är av tvingande art, förfarandet är kontradiktoriskt, organet tillämpar rättsregler och huruvida det har en oberoende ställning (se bland annat dom Miles m.fl., C-196/09, EU:C:2011:388, punkt 37, och där angiven rättspraxis, och dom Belov, C-394/11, EU:C:2013:48, punkt 38).
- 18 Vad särskilt avser det hänskjutande organets oberoende innebär detta krav att organet ska vara skyddat mot ingripanden eller yttre påtryckningar som kan äventyra dess ledamöters oberoende prövning av de tvister som det ska avgöra (se dom Wilson, EU:C:2006:587, punkt 51).
- 19 För att fastställa huruvida ett nationellt organ som enligt lag getts olika uppgifter ska anses vara en ”domstol” i den mening som avses i artikel 267 FEUF är det dessutom nödvändigt att granska den specifika beskaffenheten av de uppgifter som det utövar i det särskilda normativa sammanhang i vilket organet framställer sin begäran om förhandsavgörande. De nationella domstolarna är endast behöriga att framställa en begäran till domstolen om ett mål är anhängigt vid dem och om de ska meddela avgörande i ett förfarande som är avsett att leda till ett avgörande av rättskipningskaraktär (se dom Belov, EU:C:2013:48, punkterna 39 och 41).

- 20 Såvitt avser de fem första omständigheter som det har erinrats om i punkt 17 i förevarande dom, framgår det av de handlingar som domstolen förfogar över att Consiglio Nazionale Forense är upprättat enligt lag och är av stadigvarande karaktär. Eftersom dess behörighet att avgöra överklaganden av de beslut som meddelats av de lokala advokatsamfundens styrelser föreskrivs i lag, denna behörighet inte är valfri och eftersom de avgöranden som den meddelar i utövandet av denna behörighet är verkställbara, följer härav dessutom att dess jurisdiktion är av tvingande art. Det är slutligen utrett dels att det förfarande som tillämpas vid Consiglio Nazionale Forense, som i stor utsträckning grundar sig på civilprocessrättsliga regler, är kontradiktoriskt både i dess skriftliga och muntliga del, dels att organet grundar sina avgöranden på rättsregler.
- 21 Vad beträffar kravet på en oberoende ställning, ska det påpekas att det bland annat framgår av de upplysningar som har lämnats av den italienska regeringen att de uppgifter som en ledamot i en nationell styrelse har framför allt är oförenliga med de uppgifter som en ledamot i ett lokalt advokatsamfunds styrelse har, även om Consiglio Nazionale Forense är ett organ som är sammansatt av ledamöter i den nationella styrelsen vilka ledamöterna i de olika lokala advokatsamfundens styrelser väljer bland de advokater som får ansöka om tjänster vid Corte suprema di cassazione, och ledamöterna i dessa styrelser själva väljs av advokater som är registrerade i den aktuella advokatförteckningen.
- 22 Det framgår vidare att Consiglio Nazionale Forense omfattas av de garantier med avseende på domstolars oberoende och opartiskhet som föreskrivs i den italienska författningen. Styrelsen fullgör dessutom sina uppgifter helt självständigt, utan att vara underställd någon annan och utan att ta emot order eller instruktioner från något håll. De bestämmelser i den italienska civilprocesslagen som rör tillbakaträdande och jäv ska i sin helhet tillämpas på styrelsen.
- 23 Såsom bekräftades av den italienska regeringen vid förhandlingen är det dessutom så att till skillnad från ett lokalt advokatsamfunds styrelse som, i det förfarande som inleds genom ett överklagande av nämnda styrelses beslut, är part inför Consiglio Nazionale Forense, kan sistnämnda organ inte vara part i ett mål vid Corte suprema di cassazione i vilket talan väckts mot ett beslut genom vilket nämnda organ har prövat ett överklagande som ingetts mot det aktuella advokatsamfundet. Såsom krävs enligt EU-domstolens praxis (se dom Wilson, EU:C:2006:587, punkt 49) har Consiglio Nazionale Forense följaktligen ställning av utomstående i förhållande till den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet.
- 24 Av handlingarna i målet framgår slutligen att en ledamot i den nationella styrelsen som hör till domkretsen för det lokala advokatsamfunds styrelse som en registreringsansökan avser enligt fast praxis inte ingår i Consiglio Nazionale Forenses beslutande sammansättning, med förbehåll för den fulla tillämpligheten av de bestämmelser om jäv och tillbakaträdande som föreskrivs i den italienska civilprocesslagen. Den italienska regeringen förklarade vid förhandlingen att även om en av ledamöterna i Consiglio Nazionale Forense var registrerad i Maceratas advokatsamfunds styrelse hade vederbörande ändå avhållit sig från att delta i de ärenden som avsåg Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi.
- 25 Domstolen konstaterar mot denna bakgrund att Consiglio Nazionale Forense uppfyller de krav på oberoende och opartiskhet som kännetecknar en domstol i den mening som avses i artikel 267 FEUF.
- 26 Vad beträffar det krav som det har erinrats om i punkt 19 i förevarande dom, det vill säga att det endast är när det hänskjutande organet utövar domstolsuppgifter som det får vända sig till EU-domstolen, ska det konstateras följande. I motsats till vad Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi har hävdats gäller att Consiglio Nazionale Forense, när det till detta organ har ingetts ett överklagande enligt artikel 6.8 i lagstiftningsdekret nr 96/2001 mot underlåtenheten av advokatsamfundets styrelse att meddela ett beslut inom 30 dagar från ingivandet av en ansökan om registrering i den särskilda avdelningen i advokatförteckningen, inte inskränker sig till att pröva denna ansökan i det aktuella advokatsamfundets ställe. Såsom framgår av bland annat den italienska

regeringens förklaringar och protokollen från sammanträdena den 29 september 2012 vid Consiglio Nazionale Forense avseende Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresis överklaganden mot Maceratas advokatsamfunds styrelse, ska sistnämnda organ nämligen pröva huruvida det underförstådda beslutet av det aktuella advokatsamfundet är välgrundat i den del det innebär avslag på den berörda personens registreringsansökan. Ett bifall av överklagandet skulle innebära att Consiglio Nazionale Forense prövade registreringsansökan i sak.

- 27 Genom ingivandet av ett överklagande enligt artikel 6.8 i lagstiftningsdekret nr 96/2001 inleds dessutom ett förfarande i vilket parterna anmodas att framställa sina argument skriftligen och muntligen, vid ett offentligt sammanträde och biträdda av en advokat. Åklagarmyndigheten redovisar sina slutsatser vid förhandlingen. Det framgår i förevarande fall av de protokoll som nämns i föregående punkt att åklagarmyndigheten ansåg att Angelo Alberto Torresis och Pierfrancesco Torresis överklagande skulle ogillas. Consiglio Nazionale Forense meddelar, efter enskild överläggning, ett beslut vars form, rubricering och innehåll motsvaras av ett avgörande avkunnat i det italienska folkets namn.
- 28 Såsom det har erinrats om i punkt 23 i denna dom är det slutligen så att det lokala advokatsamfundets styrelse, vars beslut har överklagats till Consiglio Nazionale Forense, är part i förfarandet vid sistnämnda organ, medan detta organ inte är part i ett mål vid Corte suprema di cassazione till vilken dess beslut, angående nämnda överklagande, i sin tur överklagas. Såsom bland annat följer av den dom som nämnda domstol meddelat, i utökad sammansättning, den 22 december 2011, en dom som Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi åberopat i sina skriftliga yttranden, är det i själva verket det aktuella advokatsamfundets styrelse som kommer att vara part i målet vid Corte suprema di cassazione.
- 29 Av detta följer att ett ärende i förevarande fall är anhängigt vid Consiglio Nazionale Forense som ska meddela avgörande i ett förfarande som är avsett att leda till ett avgörande av rättskipningskaraktär.
- 30 Av det anförda följer att Consiglio Nazionale Forense, i samband med sin prövning enligt artikel 6.8 i lagstiftningsdekret nr 96/2001, utgör en domstol i den mening som avses i artikel 267 FEUF och att EU-domstolen följaktligen är behörig att besvara de frågor som har ställts till den.

Huruvida tolknings- respektive giltighetsfrågan kan tas upp till sakprövning

- 31 Angelo Alberto Torresi, Pierfrancesco Torresi och Europeiska unionens råd har hävdat att i enlighet med domstolens enhetliga praxis på området omfattas de frågor som har ställts av doktrinen om *acte éclairé*.
- 32 Det ska härvid erinras om att de nationella domstolarna, även om det redan finns en praxis vid EU-domstolen som avgör den aktuella rättsfrågan, är fullt fria att vända sig till domstolen, om de finner det lämpligt (se dom Cilfit m.fl., 283/81, EU:C:1982:335, punkterna 13–15), utan att den omständigheten att de bestämmelser vars tolkning har begärts redan har tolkats av domstolen leder till att domstolen hindras från att meddela ett nytt avgörande (se, för ett liknande resonemang, dom Boxus m.fl., C-128/09–131/09, 134/09 och 135/09, EU:C:2011:667, punkt 32).
- 33 Av detta följer att respektive begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

Den första frågan

- 34 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3 i direktiv 98/5 ska tolkas så, att den utgör hinder för att de behöriga myndigheterna i en medlemsstat, med hänvisning till att det föreligger rättsmissbruk, avslår en ansökan från medborgare i denna medlemsstat om registrering i förteckningen över etablerade advokater, när dessa medborgare, efter

att ha tagit universitetsexamen där, har begett sig till en annan medlemsstat för att där erhålla auktorisation som advokat efter vilket de återvänt till den första medlemsstaten för att där utöva advokatycket under den yrkestitel som erhållits i den medlemsstat i vilken auktorisationen meddelats.

- 35 Det ska först erinras om att enligt artikel 1.1 i direktiv 98/5 är syftet med detsamma att underlätta stadigvarande utövande av advokatycket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles.
- 36 Domstolen har tidigare konstaterat att det genom nämnda direktiv införs en ordning för ömsesidigt erkännande av yrkestitlarna för migrerande advokater som önskar utöva verksamhet under den yrkestitel som erhållits i hemlandet (se dom Luxemburg/parlamentet och rådet, C-168/98, EU:C:2000:598, punkt 56).
- 37 Såsom framgår av skäl 6 i direktiv 98/5 har unionslagstiftaren genom direktivet dessutom avsett att bland annat avskaffa skillnaderna mellan de nationella bestämmelserna om villkor för registrering hos de behöriga myndigheterna, vilka gav upphov till olikheter och utgjorde hinder för den fria rörligheten (se dom kommissionen/Luxemburg, C-193/05, EU:C:2006:588, punkt 34, och dom Wilson, EU:C:2006:587, punkt 64).
- 38 I detta sammanhang innebär artikel 3 i direktiv 98/5 en fullständig harmonisering av de nödvändiga förutsättningarna för utövandet av den etableringsrätt som ges genom direktivet. Det föreskrivs således att en advokat, som önskar utöva verksamhet i en annan medlemsstat än den i vilken han eller hon har erhållit sin auktorisation, ska ansöka om registrering hos den behöriga myndigheten i den medlemsstaten. Nämnda myndighet ska registrera advokaten ”efter uppvisande av bevis på att han [eller hon] har registrerats hos hemlandets behöriga myndighet” (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Luxemburg, EU:C:2006:588, punkterna 35 och 36, och dom Wilson, EU:C:2006:587, punkterna 65 och 66).
- 39 Domstolen har tidigare konstaterat att uppvisande för den behöriga myndigheten i värdlandet av bevis om registrering hos den behöriga myndigheten i hemlandet är det enda villkor som krävs för att registrera den berörde i värdlandet och för att han eller hon ska kunna utöva sitt yrke i denna medlemsstat under sitt hemlands yrkestitel (se dom kommissionen/Luxemburg, EU:C:2006:588, punkt 37, och dom Wilson, EU:C:2006:587, punkt 67).
- 40 Medborgare i en medlemsstat, såsom Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi, som för den behöriga myndigheten i denna medlemsstat uppvisar bevis på att de har registrerats hos den behöriga myndigheten i en annan medlemsstat ska följaktligen i princip anses uppfylla alla villkor som krävs för att de ska registreras, med den yrkestitel som de erhållit i sistnämnda medlemsstat, i förteckningen över etablerade advokater i den första medlemsstaten.
- 41 Enligt den hänskjutande domstolen kan Angelo Alberto Torresi och Pierfrancesco Torresi i detta fall emellertid inte göra gällande artikel 3 i direktiv 98/5, eftersom auktorisationen som advokat endast erhållits i en annan medlemsstat än Republiken Italien i syfte att kringgå tillämpningen av de bestämmelser i italiensk rätt som rör tillträde till advokatycket och därmed utgör missbruk av etableringsrätten, i strid med målen med direktivet.
- 42 Det ska härvid erinras om att enligt fast praxis vid domstolen får unionsrätten inte missbrukas eller åberopas i bedrägligt syfte (se, bland annat, dom Halifax m.fl., C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 68, och dom SICES m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 29).

- 43 När det gäller att förhindra missbruk av etableringsfriheten ska det i synnerhet erinras om att en medlemsstat har rätt att vidta åtgärder som syftar till att förhindra att vissa av dess medborgare genom missbruk försöker kringgå bestämmelserna i den nationella lagstiftningen genom att använda sig av de möjligheter som ges i EUF-fördraget (se dom Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, punkt 136).
- 44 Ett objektiva och ett subjektiva rekvisit ska vara uppfyllt för att det ska anses föreligga ett förfarande som utgör missbruk (se dom SICES m.fl., EU:C:2014:145, punkt 31).
- 45 Vad gäller det objektiva rekvisitet ska det föreligga vissa objektiva förhållanden av vilka det framgår att målet med unionslagstiftningen inte har uppnåtts, trots att de villkor som föreskrivs i denna lagstiftning formellt sett har uppfyllts (se dom SICES m.fl., EU:C:2014:145, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 46 Vad gäller det subjektiva rekvisitet ska det framgå att det förekommer en avsikt att erhålla en otillbörlig förmån som följer av unionslagstiftningen genom att på ett konstlat sätt konstruera de omständigheter som krävs för att erhålla den (se, för ett liknande resonemang, dom O. och B., C-456/12, EU:C:2014:135, punkt 58 och där angiven rättspraxis).
- 47 Såsom det har erinrats om i punkt 35 i förevarande dom är målet med direktiv 98/5 att underlätta stadigvarande utövande av advokatyrket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles.
- 48 I detta hänseende är rätten för medborgare i en medlemsstat att välja dels den medlemsstat i vilken de önskar erhålla sin auktorisation, dels den medlemsstat i vilken de har för avsikt att utöva sitt yrke, på en inre marknad, en naturlig följd av att de grundläggande friheter som garanteras av fördragen utövas (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Spanien, C-286/06, EU:C:2008:586, punkt 72).
- 49 Det förhållandet att en medborgare i en medlemsstat som har tagit universitetsexamen i samma stat beger sig till en annan medlemsstat för att där erhålla auktorisation som advokat och sedan återvänder till den medlemsstat i vilken vederbörande är medborgare för att där utöva advokatyrket under den yrkestitel som erhållits i den medlemsstat i vilken auktorisationen meddelats är således ett av de fall i vilka målet med direktiv 98/5 har uppnåtts, och det kan inte i sig anses utgöra ett missbruk av den etableringsrätt som följer av artikel 3 i direktivet.
- 50 Den omständigheten att en medborgare i en medlemsstat har valt att erhålla auktorisation i en annan medlemsstat än den i vilken medborgaren är bosatt för att kunna dra fördel av en mer förmånlig lagstiftning räcker inte i sig för att konstatera att det rör sig om ett rättsmissbruk, såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 91 och 92 i sitt förslag till avgörande.
- 51 Detta konstaterande påverkas inte av att ansökan om registrering i förteckningen över etablerade advokater har getts in till den behöriga myndigheten i värdlandet kort tid efter det att yrkestiteln erhållits i hemlandet. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 93 och 94 i sitt förslag till avgörande föreskrivs det nämligen inte alls i artikel 3 i direktiv 98/5 att registreringen av en advokat som önskar utöva sitt yrke i en annan medlemsstat än den i vilken vederbörande har erhållit sin auktorisation kan villkoras av att vederbörande under en viss period har varit yrkesverksam som advokat i värdlandet.
- 52 Av det anförda följer att den första frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 3 i direktiv 98/5 ska tolkas så, att ett förfarande inte kan anses utgöra missbruk när det består i att en medborgare i en medlemsstat efter avklarade universitetsprov beger sig till en annan medlemsstat för att där erhålla auktorisation som advokat och sedan återvänder till den medlemsstat i vilken vederbörande är medborgare för att där utöva advokatyrket under den yrkestitel som erhållits i den medlemsstat i vilken auktorisationen meddelats.

Den andra frågan

- 53 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3 i direktiv 98/5 är ogiltig med hänsyn till artikel 4.2 FEU.
- 54 Enligt artikel 4.2 FEU ska unionen respektera medlemsstaternas nationella identitet som kommer till uttryck i deras politiska och konstitutionella grundstrukturer.
- 55 Consiglio Nazionale Forense anser att artikel 3 i direktiv 98/5, genom att den tillåter att italienska medborgare som erhåller yrkestiteln advokat i en annan medlemsstat än Republiken Italien utövar sitt yrke i Italien, medför ett kringgående av artikel 33.5 i den italienska författningen, enligt vilken tillträde till advokatycket endast medges efter det att en statsexamen med framgång har avlagts. Den sekundärrättsliga unionsbestämmelsen strider följaktligen mot artikel 4.2 FEU och ska anses vara ogiltig, eftersom den tillåter att en lagstiftning som är en del av Italiens nationella identitet kringgås.
- 56 Det ska härvid påpekas att artikel 3 i direktiv 98/5 endast avser rätten att etablera sig i en medlemsstat för att där utöva advokatycket under den yrkestitel som erhållits i hemlandet. I bestämmelsen behandlas varken tillträdet till advokatycket eller utövandet av detta yrke under den yrkestitel som erhållits i värdlandet.
- 57 Av detta följer med nödvändighet att en ansökan om registrering i förteckningen över etablerade advokater, som inges enligt artikel 3 i direktiv 98/5, inte kan anses vara ägnad att kringgå tillämpningen av värdlandets lagstiftning om tillträde till advokatycket.
- 58 Det ska följaktligen anses, såsom den italienska regeringen har medgett vid förhandlingen, att artikel 3 i direktiv 98/5, genom att den tillåter att medborgare i en medlemsstat som erhåller yrkestiteln advokat i en annan medlemsstat utövar advokatycket i den stat i vilken de är medborgare under den yrkestitel som erhållits i hemlandet, i vart fall inte kan påverka vare sig värdlandets politiska och konstitutionella grundstrukturer eller dess väsentliga funktioner, i den mening som avses i artikel 4.2 FEU.
- 59 Av detta följer att det vid prövningen av den andra frågan inte har framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 3 i direktiv 98/5.

Rättegångskostnader

- 60 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatycket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles ska tolkas så, att ett förfarande inte kan anses utgöra missbruk när det består i att en medborgare i en medlemsstat efter avklarade universitetsprov beger sig till en annan medlemsstat för att där erhålla auktorisation som advokat och sedan återvänder till den medlemsstat i vilken vederbörande är medborgare för att där utöva advokatycket under den yrkestitel som erhållits i den medlemsstat i vilken auktorisationen meddelats.**

- 2) **Det har vid prövningen av den andra frågan inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 3 i direktiv 98/5.**

Underskrifter